

UDC 821.161.2-93.09:504.5

doi: <https://doi.org/10.15330/clid.2.2.47-57>

СИМВОЛІЧНИЙ СВІТ ЧОРНОБИЛЯ У ПОВІСТІ А. МУХАРСЬКОГО “КІСТЯК З ЧОРНОБИЛЯ”

THE SYMBOLIC WORLD OF CHORNOBYL OF THE STORY A. MUKHARSKYI *SKELETON FROM CHORNOBYL*

Маргарита Кіреєва

Криворізький державний педагогічний університет, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7873-2215>

Abstract. The article examines the symbolic dimension of A. Mukharskyi's *Skeleton from Chernobyl*, in which the author intertwines two complementary narrative lines – the fantastic and the realistic – creating a multilayered artistic space shaped by the interaction of traumatic memory, myth-making, and contemporary Ukrainian realities. The first storyline centers on Kostiantyn, a boy who transforms into a Skeleton after exposure to radiation. His figure symbolizes a body marked by catastrophe, embodies the distortion of human life, and simultaneously represents the will to survive. The second narrative line reflects the current war through the story of Mykhasyk, a boy searching for his father, who has gone missing in action. In this way, the author draws a parallel between two tragedies – Chernobyl and the war – highlighting their impact on children's consciousness and generational memory.

Special attention is given to the system of symbols that shapes the artistic world of the work. The Great Explosion emerges as a central symbol of destruction, becoming the point of departure for a new, altered existence of the Zone. The liquidators embody sacrifice, heroism, and moral resistance to the catastrophe, emphasizing the price society paid to mitigate the consequences of the disaster. The stalkers, among whom the figure of Varvara stands out, symbolize observers and guardians of memory: they collect and transmit knowledge about Chernobyl to future generations, serving as intermediaries between the past and the future. Through these characters, the author underscores the importance of preserving historical experience as well as taking responsible care of a traumatic legacy.

The work fits organically into the contemporary context of Ukrainian children's and young adult literature about war, continuing the tradition of portraying difficult experiences through the eyes of a child. The author blends real historical facts with elements of fantasy, showing how such a combination helps the child's consciousness cope with tragedy. Despite the dramatic events depicted, the text carries a humanistic message: faith in the power of memory, mutual support, and the possibility of finding hope even after catastrophe.

The article analyzes the symbolic world of *Skeleton from Chornobyl*, demonstrating how, through the images of the Skeleton, Mykhasyk, the stalkers, the liquidators, and the Zone itself, the author constructs a complex and emotionally resonant vision of life after catastrophe – one that continues to echo in the present.

Keywords: children's literature, Chornobyl, Chornobyl theme, environmental issues, symbol.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ І АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема Чорнобиля стала однією з найбільш трагічних у пам'яті українців та світу загалом. Аварія на атомній електростанції 1986 року перетворилася не лише на екологічну й техногенну катастрофу, а й на потужний культурний та символічний феномен. Її наслідки відчутні й сьогодні, а художнє осмислення трагедії триває вже кілька десятиліть. Ця трагедія знайшла своє відображення й у літературі. Так, існує багато творів літератури про Чорнобиль для дорослих, зокрема, твори ХХ століття: Л. Вірина “Тієї вогняної ночі: Чорнобильська оповідь”, І. Драч “Чорнобильська Мадонна”, С. Йовенко “Вибух”, Б. Олійник “Сім”, Ю. Щербак “Чорнобиль”, В. Яворівський “Марія з полином у кінці століття” і т.д.; твори ХХІ століття: А. Андржеєвський “Чорнобильська бувальщина”, О. Векленко “Чорнобиль: етюди з натури”, М. Камиш “Оформляндія”, О. Купрієнко “Чорнобильська хроніка. Люди”, О. Паренюк “Страшне, прекрасне та потворне в Чорнобилі”, С. Плохій “Чорнобиль. Історія ядерної катастрофи”, С. Трохим “1986. Чорнобильські хроніки”, В. Шовкошитний “Чорнобиль: я бачив”. Окрім того, існує й достатня кількість творів про Чорнобиль і для дітей, зокрема, твори ХХ століття: Л. Даєн “Чорнобиль – трава гірка”, Є. Гуцало “Діти Чорнобиля”; а також ХХІ століття: А. Андржеєвський “Чорнобильський пес Аксель”, Б. Красавцев “Чорнобильська ОАЗА”, К. Міхаліцина “Квіти біля четвертого”, К. Міхаліцина, С. Дворницький “Реактори не вибухають. Коротка історія Чорнобильської катастрофи”, А. Мухарський “Кістяк з Чорнобиля” тощо.

Дослідники висвітлювали різні аспекти цього питання. Так, у ХХ столітті М. Павлишиним було впроваджено термін “чорнобильський жанр”. Дослідник виокремив такі особливості цього жанру: документальність, епічність і драматизм (Павлишин, 1988, сс. 175–183). Але при наявності терміну для такої літератури, усе ж таки дослідники по-різному класифікують такий вид літератури. Наприклад, І. Сухенко зараховує такі тексти до нуклеарної художньої прози, тобто творів, що висвітлюють проблеми атомної енергетики, включно з аваріями на АЕС та їхніми наслідками (Сухенко, 2021, сс. 67–69). У свою чергу, М. Варданян класифікує таку літературу як екофікшн і розглядає дитячі книги про Чорнобиль у межах екокритичного підходу (Vardanian, 2022, pp. 1–17).

Поряд із дослідженнями, що визначають місце чорнобильської тематики в різних літературних класифікаціях, існує чимало робіт, присвячених

безпосередньому аналізу творів про цю катастрофу. У таких публікаціях науковці розглядають наслідки аварії через призму художніх текстів, зокрема висвітлюють антропологічні, екоцентричні та технічні аспекти трагедії на ЧАЕС. У статті М. Варданян досліджує дитячу літературу в контексті культурної пам'яті українців (Vardanian, 2022, pp. 1–17). У праці М. Варданян, І. Дирди, М. Кіреєвої ця думка поглиблюється: розглядається Чорнобиль як ключова травматична подія української історії, що отримала відображення у художньому дискурсі (Vardanian, Dyrda, Kirieieva, 2023). Розглядаючи твір К. Міхаліциної “Квіти біля четвертого”, Т. Качак зазначає, що така література сприяє збереженню родової пам'яті та осмисленню травми поколінь, пов'язаної з Чорнобильською катастрофою. Дослідниця підкреслює, що дитяча книга здатна виконувати функцію носія історичної та культурної пам'яті, передавати емоційний досвід через символічні образи, художні деталі, фрагменти спогадів і діалогічну взаємодію представників різних поколінь, створюючи простір для рефлексії над минулим (Качак, 2025). На соціально-психологічних наслідках катастрофи на прикладі збірки “Діти Чорнобиля” зосереджується І. Голубовська, розкриваючи вплив радіаційного забруднення на дітей, питаннях здоров'я й розвитку в умовах посттравматичного середовища (Голубовська, 2017). Оповідання “Скажений чорнобильський собака” цієї ж збірки аналізує М. Лучицька та наголошує, що дружба між Пальмою та хлопчиком Грицьком демонструє важливі компоненти міжособистісної взаємодії – підтримку, захист, емпатію (Лучицька, 2015). І. Онищенко аналізуючи оповідання “Скажений чорнобильський собака”, “Рудня” Є. Гуцала та твір В. Васильчука “Чорнобильські поневіряння Бучі”, підкреслює, що ці тексти висвітлюють екологічну кризу, спричинену діяльністю людини. Дослідниця звертається до проблеми втрати біорізноманіття, зокрема у тваринному світі зони відчуження, та наголошує на важливості розвитку екологічної свідомості (Онищенко, 2024). Як зазначають Т. Мішеніна та І. Іщенко, екологічний посил збірки екооповідань має виховний характер: він вирізняється значним педагогічним потенціалом, звертається до свідомості молодих читачів, спонукає їх критично оцінювати людську діяльність, формує дбайливе ставлення до рослинного й тваринного світу, нагадує про важливість екоцентричного мислення та утримання від дій, здатних у ближчій чи віддаленій перспективі спричинити екоцид (Мішеніна, Іщенко, 2025). К. Гостра та М. Дудніков розглядають технічний аспект чорнобильської аварії на матеріалі нон-фікшн книги “Реактори не вибухають. Коротка історія чорнобильської катастрофи”. Дослідники зазначають, що лінійна хронологічна побудова тексту сприяє чіткому простеженню ключових подій і явищ (Гостра, Дудніков, 2024). У нашій праці «Жанрово-художня своєрідність сучасної літератури для дітей та юнацтва чорнобильської тематики» проаналізовано твори чорнобильської тематики, а також зроблено висновок щодо специфіки сучасної дитячої та юнацької літератури на чорнобильську тематику: автори

активно послуговуються символами, порушують актуальні проблеми та осмислюють роль людини у взаємодії з довкіллям до й після катастрофи (Кіреєва, 2024).

МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою цієї статті є аналіз символів Чорнобиля та їхніх особливостей на прикладі повісті А. Мухарського “Кістяк з Чорнобиля”.

Для досягнення поставленої мети у статті використано комплекс наукових методів, зокрема текстуальний та семантичний аналіз для виявлення й характеристики символів Чорнобиля, інтерпретаційний метод для розкриття їхнього художнього та ідейного навантаження, порівняльний підхід для зіставлення символічних образів у межах чорнобильського дискурсу, а також екокритичну методологію, що дає змогу осмислити взаємозв'язок людини, природи й катастрофи. Сукупне застосування цих методів забезпечує глибоке й цілісне дослідження символіки у повісті А. Мухарського “Кістяк з Чорнобиля”.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Найпершим образом цієї тематики є сам Чорнобиль. Зосереджуючись на його символічному аспекті, Т. Гундорова трактує його як слово-символ, що підважує віру в безумовний прогрес; аналізує перехід Чорнобиля від фактичної події до символічного поняття; а також як вагому культурну метафору (Гундорова, 2013). У свою чергу, Л. Залеська-Онишкевич аналізує провідні образи цієї групи творів, зокрема, полин, саркофаг, сосну, стару жінку, корову, ікону тощо (Zaleska Onyshkevych, 1989).

Одним із творів, який репрезентує символічний вимір Чорнобиля є повість А. Мухарського “Кістяк з Чорнобиля”, який перетворює зону відчуження на своєрідний простір, що сповнений знаків, метафор і прихованих смислів. У центрі твору не лише сюжетні пригоди, а й глибока символіка, що дозволяє переосмислити життя населення після катастрофи. Чорнобильська зона постає тут не як мертва територія, а як живий міфологізований світ, де зруйнована реальність набуває нового, фантастичного змісту. Мутанти, інопланетяни, чарівні предмети й сам головний герой-кістяк – це не просто казкові елементи, а знакові образи, через які автор говорить про травму, пам'ять, відчуження та здатність до відновлення.

У творі А. Мухарського поєднано дві сюжетні площини: фантастичну та реалістичну. Фантастична лінія зосереджується на пригодах Кістяка Костя – хлопчика, який після сильного радіаційного опромінення перетворився на живий скелет. Реалістична – розповідає про сучасні події в Україні, де триває війна, і саме в цьому контексті подається історія Михасика, чий батько зник безвісти на фронті.

До реалістичної частини твору належать також епізоди, що відтворюють життя до катастрофи та показують трагедію загибелі людей під час аварії й унаслідок її впливу. Події починаються з тієї самої ночі, коли стався вибух на ЧАЕС – ночі *Великого Вибуху*. Цей вибух стає символом раптової втрати контролю, коли людство стикається з наслідками власних технологічних амбіцій. Він утілює некеровану силу, що виходить за межі людського розуміння, і водночас – точку відліку нового, деформованого часу, у якому мають жити герої твору, розділяючи час на “до” і “після”.

Також важливим символом виступає *Чорнобильська зона*. У реальності це територія смерті й небезпеки, але у книзі вона перетворюється на містичний простір, де співіснують мутанти, інопланетяни та фантастичні істоти. Така художня трансформація показує, як уява допомагає впоратися з невимовною трагедією, перетворюючи її на казку й гротеск. Зона стає дзеркалом колективного підсвідомого, де приховано страх, біль і водночас прагнення знайти новий сенс.

Батько Костянтин був *ліквідатором* і загинув у Зоні. Образ ліквідаторів набуває виразного символічного звучання і виходить далеко за межі історичної ролі цих людей. У художньому світі оповідання вони постають як символ жертвовності, людської відповідальності та героїзму. Ліквідатори уособлюють собою тих, хто опинився між життям і смертю – не лише фізично, але й морально, бо мали вийти на боротьбу з невидимим ворогом, який перевищував людські сили та уявлення.

У той же час хлопчик Костянтин, вирушивши на його пошуки, теж зазнав високої дози опромінення. Про смерть батька і власну неминучу загибель він дізнається від персоніфікованої *Смерті*. Заради порятунку сина мати приносить у жертву своє життя. Смерть є символом кінця, певного закінчення, адже вона інформує хлопчика про загибель батька та передбачає його власну від променевої хвороби (Мухарський, 2022).

Фантастична сюжетна лінія переносить читача у життя Зони після катастрофи. Попри тяжкі наслідки радіації, Костя продовжує існувати, хоча хвороба й перетворює його на певного мутанта: “...з часом шкіра почала відпадати клаптями, лишаючи самі кістки, серед яких гуляв вітер” (Мухарський, 2022, с. 10), – звідси й його ім’я. *Кістяк Кость* – один із ключових символів – істота, що походить із трагедії, але несе в собі ознаки життя. Його образ уособлює внутрішній парадокс Чорнобиля: те, що загинуло, продовжує існувати в іншій формі, нагадуючи про минуле й допомагаючи осмислити його. Кость є живою пам’яттю, що говорить, діє і взаємодіє з дитиною, у такий спосіб символізуючи діалог між поколіннями через досвід спільної катастрофи.

Через евакуацію людей хлопчик залишається самотнім, а домашні тварини, покинуті господарями, змушені виживати самотійно в нових, неприродних умовах. Частині тварин вдалося адаптуватися, і в них почали з’являтися

мутації. Незважаючи на наявність мутацій, ці істоти залишаються зрозумілими для читача: крокодил Гена, який зазнав мутацій після опромінення; Срібна Муха, що втілює душу бабусі Кості; сіамський кабан Лесик-Стасик, що нагадує образ істоти з особливими потребами; а також загадкова Чупакабра.

Тож усі ці істоти стають *мутантами*. Вони населяють Зону і також виступають символами її постчорнобильської реальності, уособлюючи силу природи, яка, хоч і змінилася під впливом радіації, продовжує існувати та пристосовуватися. Кожен із них ніби відображає різні аспекти наслідків катастрофи: страх перед невідомим, іронію над колишніми культурними образами, втрату цілісності та спотворення природного порядку.

Друга частина твору зосереджена на історії Михасика – хлопчика, який понад усе прагне знайти свого батька, що зник безвісти на війні. Дитячий персонаж *Михась* із чарівними окулярами репрезентує інший спосіб бачення. Окуляри відкривають йому доступ до глибинної реальності, до символічної “зони пам’яті”. Дитина в цьому контексті є носієм надії: її здатність бачити чудеса навіть у найтемніших обставинах символізує віру у можливість подолання трагедії.

Проблематика війни у дитячій та підлітковій літературі вже неодноразово ставала предметом наукових досліджень. Так, О. Слижук підкреслює, що сучасна українська воєнна проза значною мірою впливає на формування колективної свідомості. Тексти, у яких розкривається ця тема, вирізняються глибоким психологізмом і виваженими художніми узагальненнями, допомагаючи читачеві осмислити особистий вимір війни й водночас даруючи віру в краще (Слижук, 2018). У статті Т. Качак і Т. Близнюк акцентують, що центральним персонажем у таких текстах зазвичай є дитина, яка переживає війну й передає власні емоції та відчуття. У сюжетах часто фігурують і казкові істоти, що уособлюють війну та її наслідки. Війна пронизує назви творів, їхню сюжетну канву, образи героїв і художню мову. Попри драматичні події, подібні книжки нерідко мають оптимістичну кінцівку (Качак & Близнюк, 2024).

Повість “Кістяк з Чорнобиля” також порушує тему сучасної війни в Україні та болісного досвіду втрати батька. Обидві сюжетні лінії поєднані образом відьми Марти: у минулому вона допомогла матері Костя врятувати життя синові, а в теперішньому – дарує Михасю чарівні окуляри, аби той зміг знайти Кістяка Костя і таким чином наблизитися до зустрічі з татом. Не менш промовистим у цьому творі є мотив *війни і пошуку батька*. Зниклий безвісти батько постає символом покоління, що гине у війні, а пошук – прагненням відновити втрачений зв’язок із минулим і водночас надією на його повернення. Тут переплітаються теми Чорнобиля й сучасних воєнних втрат, які разом формують спільну травму національної пам’яті.

Одним із важливих другорядних персонажів у творі виступає сталкерка Варвара. Роль *сталкерів* полягає в тому, щоб упорядковувати та зберігати відомості про Чорнобиль, передаючи їх майбутнім поколінням, тим самим

забезпечуючи тяглість культурної пам'яті. У творі сталкери виконують не лише сюжетну, а й важливу символічну функцію. Вони постають як провідники між минулим і майбутнім, між пам'яттю про катастрофу та її сучасним осмисленням. Їхня діяльність перетворюється на метафору колективної пам'яті, яка не дозволяє трагедії бути забутою. Сталкери також символізують людей-спостерігачів, тих, хто не руйнує і не втручається, а уважно вивчає, зберігає та передає знання іншим. У цьому образі втілена ідея відповідального ставлення до минулого: сталкери стають своєрідними "хранителями Чорнобильської правди". Завдяки їм зона постає не лише як небезпечна територія, а як місце пам'яті, де природа й історія взаємодіють без людського домінування. Водночас сталкери уособлюють зв'язок поколінь. Вони працюють не для себе, а для тих, хто прийде після них, тому символізують тяглість історичного досвіду й відповідальність перед майбутнім. Їхня присутність у творі наголошує на тому, що Чорнобиль – це не лише трагедія минулого, а й урок, який потрібно зберегти, аби не повторити помилок.

Особливого значення набувають *інопланетяни*, які експериментують із переселенням душ. Вони уособлюють зовнішніх спостерігачів, що холодно вивчають трагедію, залишаючись байдужими до людського болю. Це може бути алюзією на реакцію світу на Чорнобиль, а також символом відчуженості людини від власної реальності після катастрофи.

ВИСНОВКИ

А. Мухарський у творі "Кістяк з Чорнобиля" пропонує читачеві не лише захопливу фантастичну історію, а й складну символічну систему, що дозволяє осмислити колективні травми та надії сучасної України. Символіка твору поєднує трагічне й комічне, реальне й фантастичне. Такий підхід дозволяє побачити Чорнобиль не лише як наслідок техногенної аварії, а як метафору суспільних і особистісних змін. Через фантастичні елементи автор ставить питання про те, як людина може жити після руйнації, як знаходить нові смисли на руїнах минулого та як у просторах трагедії народжуються надія й нові форми життя. Саме тому розгляд символічного світу "Кістяка з Чорнобиля" дає можливість глибше зрозуміти не лише художній задум автора, а й ширший культурний контекст осмислення катастрофи. Символіка твору розкриває питання, що хвилюють не лише українське суспільство, а й людство загалом: як жити після катастрофи, як співіснувати зі спотвореною, але живою природою, як не втратити віру у майбутнє попри тягар минулого. Фантастичні персонажі, чарівні предмети та містичні ситуації у книзі постають не просто художніми засобами для розваги, а ключами до розуміння глибоких екзистенційних проблем. Через образи мутантів, інопланетян та головного героя-кістяка автор демонструє, що навіть у світі, позначеному трагедією, можливі дружба, співчуття та нові смисли. Твір А. Мухарського стає прикладом того, як

література може допомагати суспільству осмислювати свій досвід і будувати майбутнє.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Голубовська, І. В. (2017). Трагедія маленьких українців у збірці Євгена Гуцала “Діти Чорнобиля” (до 80-річчя письменника). *Актуальні проблеми текстотворення у лінгводидактичній та мистецтвознавчій площинах*: збірник наукових праць, 90 – 93.
- Гостра, К., & Дудніков, М. (2024). Особливості зображення Чорнобильської катастрофи у літературі нон-фікшн (на матеріалі книги К. Міхаліциної та С. Дворницького “Реактори не вибухають. Коротка історія чорнобильської катастрофи”). *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 210, 90 – 94. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-13>.
- Гундорова, Т. (2013). *Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Статті та есеї*. Критика.
- Луцицька, М. Є. (2015). Наратив дитячого світу оповідання Є. Гуцала “Скажений чорнобильський собака”. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*, 6, 174 – 180. https://doi.org/10.31812/world_lit.v6i0.1255
- Качак, Т. (2025). Чорнобиль і травма поколінь: як дитячі книги зберігають родову пам’ять. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 36 (75), 1 (2), 54 – 59. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.2/10>
- Качак, Т., & Близнюк, Т. (2024). Війна в сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 209, 151 – 157. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-23>
- Кіреєва, М. (2024). Жанрово-художня своєрідність сучасної літератури для дітей та юнацтва чорнобильської тематики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*, 68, 167 – 171. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.68.36>
- Мішеніна, Т. М., Іщенко, І. В. (2025). Екозбережувальний вимір дитячої літератури (на прикладі збірки Євгена Гуцала “Діти Чорнобиля”). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 70, 129 – 133. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.70.28>
- Мухарський, А. (2022). *Кістяк з Чорнобиля: містична казка для дорослих дітей*. Воля.
- Онищенко, І. В. (2024). Людина і природа в творчості Євгена Гуцала (на прикладі оповідань “Скажений чорнобильський собака”, “Рудня”). *Закарпатські філологічні студії*, 35, 277 – 281. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.48>
- Онищенко, І. В. (2024). Репрезентація екологічної проблематики у літературі для дітей та юнацтва (на основі оповідання Віктора Васильчука “Чорнобильські поневіряння Бучі”). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 77, 2. 217 – 222. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-2-31>.
- Павлишин, М. (1997). Чорнобильська тема і проблема жанру. У Павлишин М. *Канон та іконостас: Літературно-критичні статті* (сс. 175-183). Час.
- Слижук, О. (2018). Трагедія війни очима дитинства в сучасній українській прозі для дітей та юнацтва. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*, 11, 223 – 230. https://doi.org/10.31812/world_lit.v11i0.2073
- Сухенко, І. (2021). Геопросторові дані у контексті нуклеарної художньої літератури. *Слово як факт і фактор літератури. Всеукраїнська наукова конференція (XVIII*

Філологічні читання пам'яті Н. С. Шрейдер), 69 – 71.
https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/materiali%20conf/2021/1_Chitannya_Shreider.pdf

- Vardanian, M. (2022). Reading the Chernobyl Catastrophe Within Ecofiction. *Children's Literature in Education*, 53, 1 – 17. <https://doi.org/10.1007/s10583-021-09437-w>
- Vardanian, M., Dyrda, I. & Kirieieva, M., (2023). Cultural memory of Chernobyl in literature and fine arts (in case of a picturebook “The Flowers beside the Fourth Reactor” by K. Mikhalitsyna and paintings by M. Prymachenko). *ACNS Conference Series: Social Sciences and Humanities*, 3, 03003. <https://doi.org/10.55056/cs-ssh/3/03003>
- Zaleska Onyshkevych, L. M. (1989). Echoes of Glasnost: Chernobyl in Soviet Ukrainian literature. In R. M. Bahry (Ed.), *Echoes of Glasnost in Soviet Ukraine* (pp. 151 – 170). Captus University Publications. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/18677/file.pdf>

REFERENCES

- Holubovska, I. V. (2017). Trahediia malenkykh ukrainsiv u zbirtsi Yevhena Hutsala “Dity Chornobyliia” (do 80-richchia pysmennyka) [The tragedy of small Ukrainians in Yevhen Hutsalo’s collection “Children of Chernobyl” (for the writer’s 80th birthday)]. *Aktualni problemy tekstotvorennia u linhvodydaktychnii ta mystetstvoznavchii ploshchynakh: zbirnyk naukovykh prats.* [Actual problems of text creation in the linguistic and didactic and art history spheres: a collection of scientific works], 90 – 93 [in Ukrainian].
- Hostra, K., & Dudnikov, M. (2024). Osoblyvosti zobrazhennia Chornobylskoi katastrofy u literaturi non-fikshn (na materialy knyhy K. Mikhalitsynoi ta S. Dvornytskoho “Reaktory ne vybukhaiut. Korotka istoriia chornobylskoi katastrofy”) [Features of Chernobyl disaster portrait in non-fiction literature (based on the material of the book by K. Vikhalitsyna and S. Dvornytskyi “Reactors do not explode. A brief history of the Chernobyl disaster”)]. *Academic notes. Series: Philology*, 210, 90 - 94. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-13> [in Ukrainian].
- Hundorova, T. (2013). *Tranzytna kultura. Symptomy postkolonialnoi travmy. Stati ta esei.* [Transit culture. Symptoms of postcolonial trauma. Articles and essays]. Krytyka [in Ukrainian].
- Luchytska, M. Ye. (2015). Narrative of the Children’s World in the story “The Furious Chernobyl Dog” by E. Gutsalo. (2015). *Literatures of the World: Poetics, Mentality and Spirituality*, 6, 174 – 180. https://doi.org/10.31812/world_lit.v6i0.1255 [in Ukrainian].
- Kachak, T. B. Chernobyl and Generational Trauma: How Children’s Books Preserve Ancestral Memory. *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University, Series: “Philology. Journalism”*, 36 (75), 1 (2), 54 – 59. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.2/10> [in Ukrainian].
- Kachak, T. B., & Blyznyuk, T. O. (2024). War in Contemporary Ukrainian Literature for Children and Youth. *Research bulletin. Series: Philological sciences*, 209, 151 – 157. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-23>
- Kirieieva, M. (2004). Genre-articular originality of modern literature for children and youth on the Chernobyl topic. *International Humanitarian University Herald. Philology*, 68, 167 – 171. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.68.36> [in Ukrainian].
- Mishenina, T. M., & Ishchenko, I. V. (2025). Eco-protective dimension of children’s literature (on the example of Ye. Hutsal’s collection “Children of Chernobyl”). *International Humanitarian University Herald. Philology*, 70, 129 – 133. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.70.28> [in Ukrainian].
- Mukharskyi, A. (2022). *Kistiak z Chornobyliia: mistychna kazka dlia doroslykh ditei* [Skeleton from Chernobyl: A Mystical Tale for Grown-Up Children]. Volia. [in Ukrainian].

- Onishchenko, I. V. (2024). Man and Nature in the Work of Yevgeny Hutsal (On The Example of the Stories “Mad Chernobyl Dog”, “Rudnya”). *Transcarpathian Philological Studies*, 35, 277 – 281. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.48> [in Ukrainian].
- Onishchenko, I. V. (2024). Representation of Ecological Topic in Literature for Children and Youth (Based on the Story “Chornobyl Misadventures of Bucha” by Viktor Vasylchuk). *Current issue of the humanities*, 77, 2. 217 – 222. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-2-31> [in Ukrainian].
- Pavlyshyn, M. (1997). Chornobyl's'ka tema i problema zhanru [The Chernobyl theme and the problem of genre]. In M. Pavlyshyn, *Kanon ta ikonostas: Literaturno-krytychni statti* (pp. 175–183). Chas [in Ukrainian].
- Slyzhuk, O. (2018). War tragedy through the child perception in the modern Ukrainian prose for children and youth. *Literatures of the World: Poetics, Mentality and Spirituality*, 11, 223 – 230. https://doi.org/10.31812/world_lit.v11i0.2073 [in Ukrainian].
- Sukhenko, I. (2021). Neoprostorovi dany u konteksti niuklearnoi khudozhnoi literatury [Geospatial data in the context of nuclear fiction]. *Slovo yak fakt i faktor literatury. Vseukrainska naukova konferentsiia (XVIII Filolohichni chytannia pam'iaty N. S. Shreider)*, 69 – 71. https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/materiali%20conf/2021/1_Chitannya_Shreider.pdf [in Ukrainian].
- Vardanian, M. (2022). Reading the Chornobyl Catastrophe Within Ecofiction. *Children's Literature in Education*, 53, 1 – 17. <https://doi.org/10.1007/s10583-021-09437-w>
- Vardanian, M., Dyrda, I. & Kirieieva, M., (2023). Cultural memory of Chornobyl in literature and fine arts (in case of a picturebook “The Flowers beside the Fourth Reactor” by K. Mikhalitsyna and paintings by M. Prymachenko). *ACNS Conference Series: Social Sciences and Humanities*, 3, 03003. <https://doi.org/10.55056/cs-ssh/3/03003>
- Zaleska Onyshkevych, L. M. (1989). Echoes of Glasnost: Chornobyl in Soviet Ukrainian literature. In R. M. Bahry (Ed.), *Echoes of Glasnost in Soviet Ukraine* (pp. 151 – 170). Captus University Publications. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/18677/file.pdf>

Marharyta Kirieieva, Senior Lecturer at the Department of Translation and Slavic Philology, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Ukraine.
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7873-2215>
E-mail: kirieieva.marharyta@kdpu.edu.ua

Кіреєва, М. (2025). Символічний світ Чорнобиля у повісті А. Мухарського “Кістяк з Чорнобиля”. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*, 2 (2), 47– 57.

У статті розглядається символічний вимір твору А. Мухарського “Кістяк з Чорнобиля”, у якому автор поєднує дві взаємодоповнювальні сюжетні лінії – фантастичну та реалістичну, створюючи багатшаровий художній простір, побудований на взаємодії травматичної пам’яті, міфотворення та сучасних українських реалій. У центрі першої лінії – історія хлопчика Костянтина, який після радіаційного ураження перетворюється на Кістяка. Його образ постає символом тіла, позначеного катастрофою, уособленням спотвореного людського життя та водночас сили виживання. Друга сюжетна лінія відтворює досвід сучасної війни через історію хлопчика Михасика, який шукає зниклого безвісти батька. Тим самим автор проводить паралель між двома трагедіями – Чорнобилем та війною, показуючи їхній вплив на дитячу свідомість і пам’ять покоління.

Особлива увага приділяється системі символів, що формує художній світ твору. Великий Вибух постає центральним символом руйнації, яка стає точкою відліку для нового, зміненого буття Зони. Ліквідатори уособлюють жертвовність, героїзм і моральний опір катастрофі, підкреслюючи ціну, яку суспільство сплатило за мінімізацію наслідків аварії.

Сталкери, серед яких виокремлюється образ Варвари, символізують спостерігачів і хранителів пам'яті: вони збирають та передають знання про Чорнобиль наступним поколінням, виконуючи роль посередників між минулим і майбутнім. Через них автор осмислює важливість збереження історичного досвіду, а також відповідального ставлення до травматичного спадку.

Твір органічно вписується у сучасний контекст української дитячої та підліткової літератури про війну, продовжуючи традицію осмислення важких подій очима дитини. Автор поєднує реальні історичні факти та елементи фантастики, демонструючи, як це допомагає дитячій свідомості впоратися з трагедією. Попри драматизм подій, у тексті присутній гуманістичний посил: віра в силу пам'яті, взаємодопомогу та можливість знайти надію навіть після катастрофи.

У статті аналізується символічний світ твору “Кістяк з Чорнобиля”, показуючи, як через образи Кістяка, Михасика, сталкерів, ліквідаторів і самої Зони автор вибудовує складну й емоційно насичену картину життя після трагедії, що продовжує відлунювати в сучасності.

Ключові слова: дитяча література, Чорнобиль, чорнобильська тема, екологічні проблеми, символ.

Kirieleva, M. (2025). The symbolic world of chornobyl of the story A. Mukharskyi *Skeleton from Chornobyl*. *Children's literature: Interdisciplinary Discourse*, 2 (2), 47 – 57.

Received: November 26, 2025; **Accepted:** December 06, 2025; **Published:** December 30, 2025.